

INTERSECTORAAL SAMENWERKEN MET DE BUURTSPORTCOACH
AAN EEN BEWEEGVRIENDELIJKE OMGEVING

Toegenomen aandacht voor een beweegvriendelijke omgeving

Tekst: **Maartje Kunen, Anneke Von Heijden-Brinkman, Steven Vos, Joost Welten & Ingrid Wijntjens**

Wanneer in coronatijd binnensportaccommodaties sluiten, sport in groeps- of teamverband niet meer plaats mag vinden en verenigingen hun activiteiten deels moeten opschorten, is de openbare ruimte een fijn alternatief voor sport en bewegen. Ongeorganiseerd, maar ook georganiseerd, bijvoorbeeld door buurtsportcoaches.

Op de website van Sport en bewegen in de buurt (www.sportindebuurt.nl) lezen we over buurtsportcoaches die inwoners meenemen voor een wandeling of met kinderen op ‘berenjacht’ gaan, beweegmakers die buiten activiteiten organiseren of buurtsportcoaches die toezicht houden op openbare sportplekken en hangplekken om samenscholing te voorkomen.

Ook Heijnen en Hoekman (2020) concluderen in het rapport ‘Gevolgen van de coronacrisis voor het gemeentelijk sportbeleid’ dat zeventig procent van de gemeenten extra aandacht heeft besteed aan het stimuleren van sport en bewegen in de openbare ruimte (periode april-juni 2020). Een groot deel van de gemeenten is bovendien van plan dit door te zetten, ook omdat ze dit al in het lokaal sportbeleid of lokaal sportakkoord hebben opgenomen. Nog eens twintig procent van de gemeenten geeft aan dat ze structurele wijzigingen verwacht op het beleidsthema beweegvriendelijke omgeving. De behoefte van burgers om te bewegen in de openbare ruimte is toegenomen en daarmee ook het belang van gemeenten om dit te faciliteren. De huidige coronamaatregelen lijken dit te versnellen.

Beleidscreening onder 23 gemeenten

Eind 2019, voor we met coronamaatregelen te maken hadden, werd in het kader van het onderzoek ‘Buurtsportcoach als katalysator voor beweegvriendelijke buurten’ (zie kader) een beleidscreening uitgevoerd bij

een selectie van gemeenten. Hierin vonden we al heel wat beleidsinitiatieven terug. We screenen in 2019 het beleid van 23 Nederlandse gemeenten, verspreid over heel het land en met inwoneraantal rond de 30.000 en groter dan 100.000. We zochten naar relevante stukken rondom buurtsportcoach, beweegvriendelijke omgeving en inwonerparticipatie om meer zicht te krijgen op dit beleid en te inventariseren welke kansen er liggen voor de buurtsportcoach om intersectoraal samen te werken aan een beweegvriendelijke buurt. We bekeken 156 beleidsstukken, variërend van recente collegeprogramma’s, sportbeleid, lokale sportakkoorden, gezondheidsbeleid, welzijnsbeleid/beleid WMO, structuurvisies of omgevingsvisies, beleid rondom inwonerparticipatie/inspraak, beleid openbare ruimte, speelruimtebeleid, sportaccommodatiebeleid tot aan verkeer en vervoerplannen.

Verbinding

Vier van de 23 gemeenten hadden in 2019 specifiek beleid voor beweegvriendelijke omgeving beschreven. Een van de gemeenten benoemt expliciet de sterke samenwerking tussen gemeentelijk beleid, buurtsportcoaches en sport en bewegen in de openbare ruimte bij het stimuleren van bewoners om meer te bewegen. In twee sportbeleidsstukken en in een lokaal sportakkoord wordt een verbinding gemaakt tussen de buurtsportcoach en beweegvriendelijke omgeving. Bijvoorbeeld gericht op sportsimulering “daarnaast willen we

de bestaande mogelijkheden die onze openbare ruimte nu al biedt voor sporten en bewegen meer onder de aandacht van onze inwoners brengen, bijvoorbeeld door gerichte inzet van buurtsportcoaches of het ondersteunen van beweeginitiatieven in de openbare ruimte” (sportbeleid van een grote gemeente).

Aanvullend op de beleidscreening hebben we vanaf mei dit jaar in zes gemeenten verdiepende interviews afgenomen met een beleidsmedewerker in het sociale en een in het fysieke domein, om meer te leren over of en hoe wordt samengewerkt aan een beweegvriendelijke omgeving en wat de rol van een buurtsportcoach en inwoners hierin is.

Intersectoraal samenwerken is een uitdaging

Uit de interviews leren we dat beleid en werkprocessen rondom beweegvriendelijke omgeving (nog) niet altijd op elkaar afgestemd zijn en medewerkers in het fysieke en sociale domein elkaar nog niet overal vinden. Een beleidsmedewerker in het sociaal domein van een kleinere gemeente geeft

De behoefte van burgers om te bewegen in de openbare ruimte is toegenomen

aan: “We zijn met zoveel collega’s en hebben zoveel taakvelden, dat er vaak niet over domeinen heen gekeken wordt, dat doen we nog te weinig. Binnen het domein wordt wel goed samengewerkt.” En buurtsportcoaches zijn soms nog onbekende professionals voor beleidsmedewerkers of adviseurs in het fysieke domein.

Dat intersectoraal samenwerken niet eenvoudig is, horen we in bijna elke gemeente. Het kost aardig wat lobbywerk en “je moet soms gewoon een afspraak in de agenda van je collega claimen”, zoals we van een projectleider in een grote gemeente horen. “Je legt dan niet beslag op iemands tijd, maar je probeert dan juist mee te denken en te helpen. En als je die meerwaarde kunt laten zien, gaat het wel goed!” De ene moet echt zelf zijn of haar netwerk nog opbouwen, een ander kan varen op het netwerk dat een voorganger heeft opgebouwd en onderhouden of op het netwerk van een collega. Een beleidsmedewerker uit het fysieke domein van een kleinere gemeente geeft aan: “De laatste jaren hebben we veel geïnvesteerd in de samenwerking met het sociaal domein. Dat is niet vanzelfsprekend, wij spreken gewoon echt een heel andere taal en formuleren onze ambities op een andere manier.” Een andere grote gemeente geeft aan dat door gebiedsgericht te werk te gaan, grote vraagstukken meer integraal aangepakt worden en meer buiten domeinen wordt gekeken.

Soms leidt de ontwikkeling van de omgevingsvisie ook tot nieuwe samenwerkingen. Zoals in een kleinere gemeente, waar in het kader van de omgevingsvisie het concept positieve gezondheid en gezonde leefomgeving werd besproken in een eerste ontmoeting tussen het sociale en fysieke domein.

Buurtsportcoaches spelen een belangrijke verbindende rol in het werken aan een beweegvriendelijke omgeving

Het onderzoek ‘Buurtsportcoach als katalysator voor beweegvriendelijke buurten’

In dit onderzoek werken we vanuit het lectoraat Move to Be van Fontys Sporthogeschool, samen met onderzoekers, werkveldpartners en buurtsportcoaches aan een online leeromgeving voor buurtsportcoaches om ze te ondersteunen bij het werken in of aan een beweegvriendelijke omgeving. Partners in dit onderzoek zijn Hanzehogeschool Groningen, Fontys Hogeschool Sociale Studies, Fontys Hogeschool Economie en Communicatie, Sportservice Noord-Brabant, Kennislab BIOR Noord, Kenniscentrum Sport & Bewegen, Vereniging Sport en Gemeenten, Sportkracht Noord en Technische Universiteit Eindhoven. Het RAAK-publiek project is medegefinancierd door Regieorgaan SIA, onderdeel van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

Hoe buurtsportcoaches worden betrokken

Een van de grote gemeenten is meer opgevegericht gaan werken aan ‘sporten, spelen en bewegen’ waardoor een samenwerking tussen ruimte, sport en gezondheid is opgezet waarin het opdrachtgeverschap ook heel bewust bij zowel het ruimtelijk als maatschappelijk domein is belegd. Deze beleidsadviseur uit het fysiek domein vertelde: “Ik vind het heel goed dat ik meer weet van hoe het sociale domein werkt. Dat je dus met collega’s gesprekken hebt die toch vanuit een ander perspectief kijken. De drempels zijn weg, dus wij kunnen elkaar heel makkelijk vinden.” Van een kleinere gemeente hoorden we dat de beleidsmedewerker die zich bezighoudt met bewegen in de openbare ruimte, korte lijntjes heeft met de buurtsportcoaches en ze samen optrekken bij het ontwikkelen van een beweegplein, beweegroutes en een natuurspeelplek. Een projectleider van een andere gemeente geeft aan: “Als de plek in de wijk ligt waar een buurtsportcoach is, betrekken we altijd de buurtsportcoach

erbij, omdat het heel belangrijk is dat diegene daar ook activiteiten gaat organiseren.” Een van de adviseurs in het sociaal domein van een grote gemeente benoemde een belangrijke meerwaarde van buurtsportcoaches vanuit het wijkperspectief: “De buurtsportcoaches zijn heel belangrijk voor de sociale binding en kunnen de problematiek in een buurt duiden, zij kunnen daar feilloos de vinger op leggen. Hun gebiedskennis is echt heel waardevol.”

Buurtsportcoaches spelen een belangrijke verbindende rol in het werken in of aan een beweegvriendelijke omgeving. Dat is niet eenvoudig en vereist intersectoraal samenwerken in een complexe omgeving. Een derde van de buurtsportcoaches geeft in een grootschalige behoeftepeiling (N=603)

Maartje Kunen, docent & onderzoeker Fontys Sporthogeschool

Foto: Shutterstock

aan dat ze niet goed bekend zijn met aanpakken of interventies om een beweegvriendelijke omgeving tot stand te brengen en niet goed op de hoogte zijn van hoe gemeentelijk beleid op gebied van beweegvriendelijke omgeving tot stand komt. Nog eens bijna een derde van de buurtsportcoaches geeft aan in zijn of haar gemeente de opdracht te hebben om te werken aan een beweegvriendelijke omgeving. Op het gebied van het monitoren van de impact van een beweegvriendelijke omgeving, het ontwerpen van een sport- of speelplek en het in kaart brengen van beweegvriendelijkheid ligt de grootste ondersteuningsbehoefte (Von Heijden e.a., 2020).

Open en online leeromgeving voor buurtsportcoaches

De open en online leeromgeving die wordt ontwikkeld binnen dit onderzoeksproject, helpt buurtsportcoaches om de verbindende factor te zijn en een schakelfunctie te vervullen tussen inwoners en gemeente als het gaat om het werken in of aan een beweegvriendelijke omgeving. De buurtsportcoach wordt met deze leeromgeving met kennis, instrumenten en praktijkvoorbeelden ondersteund en krijgt *just in time* de bruikbare kennis aangereikt. Deze online

leeromgeving zal onder meer ook in het bacheloronderwijs van Fontys Sporthogeschool en Hanzehogeschool Groningen, en in de leerlijn Bewegen In de Openbare Ruimte (BIOR) gebruikt worden. De Leerlijn BIOR is een training voor buurtsportcoaches, uitgevoerd door Kennislab BIOR Noord in het noorden en SSNB en Fontys Sporthogeschool in het zuiden van Nederland.

Landelijk zien we steeds meer aandacht voor de professionalisering, zoals bij- en nascholing en arbeidsvoorwaarden, van de buurtsportcoaches. Het programma LAB (Landelijke Academie Buurtsportcoaches) ondersteunt hierbij, onder andere door het ontsluiten van aanbod en het doorontwikkelen van een (regionale) infrastructuur rondom scholing voor de buurtsportcoach. Zie ook <https://sportindebuurt.nl/lab-landelijke-academie-buurtsportcoaches/>

Bronnen:

- Heijnen, E. & Hoekman, R. (2020). *Gevolgen van de coronacrisis voor het gemeentelijk sportbeleid, stand van zaken begin juli 2020*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Von Heijden, A., Kunen, M. & Vos, S. (2020). *Van alle markten thuis? Een analyse van de competenties en de ondersteunings-*

behoefte van buurtsportcoaches. Eindhoven: Fontys Sporthogeschool.

- Corona-initiatieven, bekeken op de website van Sportindebuurt.nl via deze link: <https://sportindebuurt.nl/corona-initiatieven/index>.

Maartje Kunen, Anneke Von Heijden-Brinkman en Steven Vos zijn werkzaam bij de Fontys Sporthogeschool, Joost Welten bij Fontys Hogeschool Sociale Studies en Ingrid Wijntjens bij VSG. ↪

Meer informatie

Wilt u meer weten over het onderzoeksproject Buurtsportcoach als Katalysator voor beweegvriendelijke buurten, bezoek dan onze themapagina op het platform 'een leven lang bewegen' (<https://eenlevenlangbewegen.bpm-hub.com/project/buurt-sportcoach-als-katalysator/>). Wil je wat weten over de beleidsscreening, de behoeftepeiling, de interviews of de ontwikkeling van de online leeromgeving, neem gerust contact op met Maartje Kunen (m.kunen@fontys.nl).